

Наполеон испод, опростите, не испод, већ очи у очи са сфингом. Чудан, необичан приказ. Цезара још некако можемо да замислимо у сличној ситуацији. Ваљда стога, што је већ био Цезар када је стао пред сфингу, док је Наполеон био само генерал, поврх тога још републикански. Али сутрашњица се не може родити ни из чега другог него из данашњице, свиђало се то или не, а мушкарац који је једне ноћи побожно стао пред сфингу, убрзо се оздобило царском круном и заталасао Европу.

Ноћ пре једног и по столеће, ноћ коју дозивам из гроба историје, била је мрачна и до најмањих детаља наликовала је било којој од наших ноћи без звезда.

Застирала је густим, црним завојем бујну и дремљиву египатску земљу. Застирала је и тајанствени, недокучиви осмех на лицу сфинге, који је у Наполеону највише побуђивао знатижељу јер је о њему много чуо, а још се никада није сусрео са загометком што би се под његовим погледом напослетку растопила.

Под огромном каменом немани, ћутљивим сведоком блиставих догађаја ове земље, стоји осамљени мушкарац и гледа увис, онамо где због густе таме не види, само слуги тајанствени осмех.

Ја и сфинга!

Генерал стоји тамо, где је некада веома давно стајао бесмртни Цезар, осећа величанствени камени дах и сласно се препушта великом, свечаном заносу.

Ја и сфинга!

Сфинга ту стоји одискона, од времена до којих не досежемо и изнад којих се никада неће упалити светло историје; некада је гледала у Цезара и већ тада је била веома стара и искусна, а сада гледа у мене, јер су и њене и моје очи довољно моћне да би проникле кроз густу таму и узајамно се поздравиле. Да би се поздравило оно, што је било, с оним што ће бити.

- Поздрављам те, сфинго!

Генералове мисли су немирне, полетне и шаролике као колибрићи. - Када се одавде вратим, оборићу на леђа Немачку. Немачку! Нема боље ризнице за будуће игре. Затим Енглеску и Русију. Када њих будем имао, остатак Европе ће ми пасти у крило као презрела јабука. Европа! Потом даље. Најпре Африка. Цела. Када будем имао у цепу Европу, с њом неће бити никаквих тешкоћа. Ни са Азијом. Индија, Кина, Персија. А онда Америка. Америка је још слаба за озбиљан разговор са мном. Свет! Земаљска кугла! Расећи ћу земаљску куглу, распростраћу је и направити од ње ћилим за себе. На ћилиму ћу да нацртам велико Н. А на Н ћу да насадим круну.

Шта ти на то, сфинго?

Уто се заставио. Недалеко, тачно испод сфинге, одјекнули су некакви јасни гласови. Били су прилично слаби и приземни да би излазили из сфингиних уста. Очито су то гласови људи.

Генерал је изоштрио слух. Ослушкује. Дијалог мушкараца и жене. У дијалогу клокоће похоте, пенуша се страст. Мушки глас - француски с нежном марсељском нотом, распаљен појудом и нестрпљивошћу. Женски глас - грлени арапски, склад бојажљивости и преданости.

Генерал се смешка. - Моји војници се не дају застидети ни на Венерином пољу, - помисли.

Војник говори девојци да ће је повести кући, да без ње не може да живи, само да би му дала шта хоће. Девојка је нешто одговорила, војник је није разумео, као што ни она није разумела њега. Али војник је знао шта жели, а знала је то и девојка, и за трен се испод сфинге разлетло помешано арапско - француско уздицање.

Генерал се смешка.

Није се понео лоше. Уопште, из освајања жена се може много тога научити и за освајање држава. Освојене жене и освојене државе доносе радост, иако привремену и веома несигурну.

Генерал се смешка.

Чини му се да је порастао до огромне висине, да гледа сфинги у очи, да је њен велики љубавник, док се доле под њима, под њиховим презривим осмесима, паре два људска миша.

одједном му би жао што узвишени тренутак два бесмртника обесвећује неурачуљиво стењање убогих земаљана.

- Опраштам се од тебе, сфинго! Створићу царство; њима ће бити свет. Биће вечно као ти. Сфинго, држи ми палчеве! -

Генералове речи севају попут величанствено подигнутих официрских сабљи.

- Пази, пази! Не знам да ли ће ти то поћи за руком, - склизнуле су са каменних усана након више хиљада година прве речи. - Не знам. Али обрати пажњу на такве какви су испод мене. најгоре је што мораш да калкулишеш с њима, а онда при прорачуну могу и они своје да траже. Пази, пази на њих!

Сфинга је занемела, опет се могао чути убоги људски француски. - Само да већ једном ђаво носи овај усрани рат!

Генерал се учтиво поклонило пред као племенити Француз пред дамом и вратио се натраг у табор. Испод сфинге су се и даље волели безвредни и мали људски мишеви.

Били су тако мали да уопште нису чули разговор двоје великих и бесмртних који се изнад њих одвијао.

/Из књиге "Пут на морско дно"/

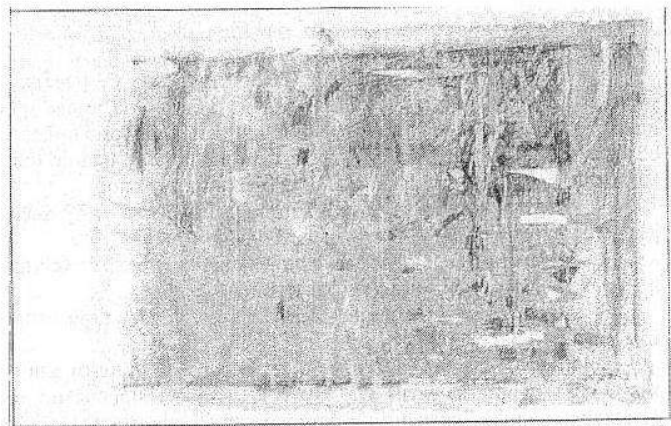
Са словачког превела Хелена Пануга

Јан Ленчо је рођен 23.октобра 1933.год. у Жилини у Словачкој. У родном месту је завршио гимназију, да би након положене матуре /1951 / уписао студије политичких наука на Високој школи у Прагу, које је, међутим, убрзо напустио. Од 1952. до 1957.год. студирао је филологију у Братислави. За време студија радио је у неколико издавачких кућа. 1958.год. се поново настанио у Жилини, где је радио као технички редактор Правде, а такође и као професор словачког језика у тамошњој гимназији.

Своју стваралачку делатност Ленчо је започео као књижевни критичар, да би потом по часописима за књижевност објављивао властите афоризме, кратке приче и минијатуре, које су коначно као засебна књига објављене 1966.год. под називом "Пут на морско дно" / "Цеста на морске дно", Словенску списовател. Братислава /.

Ова књига је занимљива првенствено због тога што је њој највише заступљен тип прозне минијатуре, који се до тада није неговао у словачкој књижевности. То су алегоричне минијатуре, бајке, легенде, псеудоисторијске хронике и сл. Ауторово објективизирано приповедање извлачи необичности из свакодневно присутних и минуваних догађаја, тка фиктивна дешавања, продира испод површине ствари, ситуација и гестови, реагујући на актуелне, вечне проблеме човека и друштва. Подтекст његове прозе је често хумористичан, сатирички, иронички или формулација, умећу наговештаја, о апокрифичком и афористичком обликовању форме. "Један од задатака књижевности требало би да буде и демаскирање мотива комплементификацијом комплекса над-човека посебно у причи "Разговор једнаких", која је једна од најуспелијих у његовој књизи - првенцу.

Осим књиге "Пут на морско дно", значајна Ленчова књижевна остварења су још и дела: "Далека и блиска" /1967/, "Дидактичка хроника Хохензолерових" / 1968/, "Немир у минутима" /1968/ и др.

милена јефтић ничева костих